

В този реферат за туризма ще разгледаме национални туристически обекти. Всеки един от тези национални обекта е един от чудесата намиращи се в територията на БЪЛГАРИЯ. С тези обекти е свързано и 100 Национални туристически обекта, който дава възможност на туристите да се запознаят със забележителностите на Родината – с нейните равнини и планини, с природните забележителности и феномени, с националните и природни паркове. Туристите посещават исторически местности и паметници, археологически и архитектурни резервати, музеи, манастири и култови сгради и други обекти, свързани с богатото културно-историческо наследство по българските земи водещо началото си от дълбока древност и до наши дни. Съорганизатори на движението „Опознай България” са: Българският туристически съюз, Министерството на образованието и науката, Министерството на културата, Министерството на младежта и спорта, Светия синод, Министерството на околната среда и водите, Съюза на българските автомобилисти, Българския червен кръст, Българското национално радио и Българската национална телевизия.

1. БАНСКО

Музеен комплекс

- Къща-музей "Никола Вапцаров"
- Веляновата къща.
- Къща-музей "Неофит Рилски".
- Постоянна иконна изложба.
- Черква "Св.Троица"

Музейният комплекс "Банско" представя неповторимото историческо, архитектурно и художествено наследство, както и бележитите личности, чиито къщи са превърнати в музеи.

2. ВРЪХ ВИХРЕН

Пирин е втората по височина планина в България, намира се в югозападна България и е част от Рило-Родопския масив. Тя е разположена надлъжно от северозапад на югоизток между долините на реките Струма и Места и котловините по тях.

Най-високият връх в Пирин е Вихрен (2914 м) - третият по височина на Балканския полуостров и вторият у нас.

3. СЕЛО ДОБЪРСКО

-Църквата "Св.Св. Теодор Тирон и Теодор Стратилат"

Легендите разказват, че първите заселници в селото са били ослепените след битката в Беласица през 1014 г. Самуилови войници. Те намират изцеление от лечебната вода, която извира в двора на средновековната църква "Св. Теодор Тирон и Теодор Стратилат". Легендата гласи, че с водата от изворчето в двора на старата църква е лекувал очите си още Климент Охридски. Тези предания намират своето отражение в стенописите на църквата, както и прочутият стенопис с Исус Христос в ракета.

Църквата е строена през 1614 г. Записана е в списъка на културните паметници на ЮНЕСКО.

4. МЕЛНИК - архитектурно исторически резерват

- Исторически музей
- Кордопулова къща
- Роженски манастир

Мелник, най-малкият град в България, е разположен в югозападната част на Пирин. Градът е известен със земните пирамиди, които представляват приказни природни скулптори с най-различни форми и очертания (едни от най-впечатляващите са тези с формата на скални гъби). Мелник се слави и с прочутото мелнишко вино. Старинните къщи впечатляват с богатата си архитектура.

Историческият музей Мелник се намира в Пашовата къща и представя бита и поминъка на местното население.

Кордопуловата къща, построена през 1758 г. е най-голямата запазена къща от XIX век на Балканския полуостров.

Роженският манастир се намира на 6 км източно от Мелник, до с. Рожен, върху билото на висок хълм с изглед към върховете на Пирин и Беласица, обгърнат от знаменитите Мелнишки пирамиди. Манастирската църква "Рождество Богородично" пази ценни стенописи, стъклописи, икони и дърворезби.

5. ПЕТРИЧ

- Местността "Рупите" - храм паметник "Света Петка Българска"
- Самуилова крепост

Районът на Рупите е разположен в Югозападна България, в близост до река Струма. Местността представлява кратер на изгаснал вулкан, а обликът ѝ се оформя от

вулканичния хълм Кожух, термалните извори и хълма Пчелина. Местността е известна с минералните извори, които притежават изключителни лечебни свойства.

В Рупите се намира храма "Света Петка Българска", построен по инициатива и със собствени средства на пророчицата баба Ванга.

Самуилова крепост се намира край прочутото със загадките си село Ключ, на 20 километра югозападно от Петрич и само на 4 км от границата с Македония. Националният парк-музей "Самуилова крепост" е свързан с трагичен момент в Първата българска държава след Беласишката битка с византийците през 1014 г. Тогава е ослепена 14-хилядната войска на Самуил, като на всеки стотен войник е оставен по един с едно око, да води останалите. Виждайки това, Самуил получава разрив на сърцето и умира. Тук се намира мемориалът, посветен на цар Самуил и неговите ослепени войници.

6. НЕСЕБЪР

Архитектурно-исторически резерват
- археологически музей

Несебър е разположен върху малък остров, който е вързан със сушата с провлак, дълъг 400 м. Несебър е един от най-старите градове в Европа и най-богат на архитектурни паметници от средновековието в България. Наследник е на древното тракийско селище Месамбрия, основано през второто хилядолетие пр.н.е. Името му означава град (брия) на Мелса.

През 1956 г. градът е обявен за архитектурно-градоустройствен и археологически резерват. Останките от антична крепостна стена с порта от III-IV в., несебърските църкви от V-VI в. и по-късните, от средновековието (X-XIV в.), които са изящни произведения на средновековната българо-византийска архитектура, около 60 възрожденски къщи, обединени в няколко ансамбъла, придават неповторим облик и особена атмосфера на града. Старинната част на гр. Несебър е паметник на културата от листата на ЮНЕСКО за световно културно наследство.

7. МАЛКО ТЪРНОВО

- Исторически музей
- Историческата местност "Петрова нива"

Град Малко Търново се намира в югоизточна България, на 5 км от границата с Република Турция.

Историческият музей в Малко Търново е създаден през 1983 год. и е разположен в три

странджански къщи от края на XIX в. - паметници на културата. В тях са подредени разнообразни, интересни и атрактивни експозиции: археологическа, историческа, етнографска, художествена и природна. Те, по своеобразен начин представят древната Странджа планина, материалната и духовната култура на населението ѝ.

Един от най-значимите исторически паметници в общината е паметника в местността "Петрова нива", където през 1903 г. се взема историческото решение за вдигане на Илинденско-Преображенското въстание в Източна Тракия и Странджа. Намира се на 14 км от с. Звездец.

8. СОЗОПОЛ

Археологически музей

Созопол е най-старият град на българското черноморско крайбрежие. Първото селище тук възникнало в края на IV - III хил.пр.н.е. По-късно гръцки преселници от Мала Азия основали града-държава Аполония. Аполония бил най-големият и най-богат град по Черноморието, център на оживена търговия и изкуство.

Днес Созопол е един от туристическите центрове на страната, съчетаващ древността и съвремението. Над 200 къщи от средата на XVIII и началото на XIX век, с тесни и къси калдъръмени улички придават романтичност на Стария град. Богато е и наследството от култови сгради - черкви, манастири, параклиси.

Археологическият музей е основан през 1961 г. В залите на музея е представена историята на града, както и прекрасни колекции от рисувана древногръцка керамика, каменни котви, амфори, монети и други произведения на древното изкуство.

9. ВАРНА

- Регионален исторически музей
- Военноморски музей

В 32 зали върху площ от 2000 кв.м. са изложени постоянни експозиции: Праистория, Античност, Средновековие, Възрожденски иконопис. Тук се намира и най-старото златно съкровище в света. Неговата възраст датира от преди 4000 г.пр.хр. Находката е от около 2000 предмета от почти чисто 23,5 каратово злато с общо тегло около 5,5 кг.

Експозициите във Военноморският музей са разположени в 12 зали на два етажа. В хронологичен ред те разказват за създаването и развитието на Българския военноморски флот, за бойните и революционните традиции на неговите моряци, за успехите на народния военноморски флот от древността до наши дни. Тук са изложени най-богатата колекция на корабни модели у нас, колекции от мини, котви, оръдия, отличия (ордени и медали), униформи, художествени произведения и др. Показани са и три военни кораба.

10. ДЕВНЯ

- Музей на мозайките

Музеят на мозайките в Девня е изграден върху част от античните основи на сграда с мозайки, построена в края на III - началото на IV век на мястото на по-ранни сгради. Музеят представя римски и ранно византийски мозайки. Мозайките са подови или стенни покрития в помещения на жилищни, обществени и култови сгради и гробници. Те са изработени чрез класически техники от малки камъчета-кубчета от мрамор, варовик, печена глина и цветно стъкло в различни цветове. Представят главно персонажи и сцени от гръко-римската митология, екзотични животни и птици, растителни и геометрични мотиви. В залите на музея е представен и разнообразен материал, свързан с архитектурата на сградата и бита на нейните обитатели.

11. ВЕЛИКО ТЪРНОВО - столица на България през XII-XIV в.

- Архитектурно-исторически резерват "Царевец"

- Регионален исторически музей

- Архитектурно-музеен резерват "Арбанаси"

Повече от 200 години град Велико Търново е бил център на политическия, стопанския и културния живот. На хълма Царевец били изградени Царският дворец и Патриаршията - двете главни институции за това време, както и множество административни и жилищни сгради, разположени по склоновете му. Днес Царевец е музей на открито, който пресъздава историята на средновековната българска държава.

Регионалният исторически музей във Велико Търново е най-старият и най-големият извън столичен общо исторически музей. Създаден е през 1871 г. Във фондовете на музея се съхраняват над 200 000 експоната от праисторията до най-новата история.

Арбанаси е уникално селище на 4 км. от Велико Търново, известно със старинните си къщи-крепости, църкви и манастири. Отворени за посещения са Хаджиилиевата и Констанцалиевата къщи, църквите "Рождество Христово" /XVI в./ и "Св.Св. Архангел и Михаил" /XVII в./ с богати колекции от стенописни със световна известност.

12. СВИЩОВ

- Къща-музей "Алеко Константинов"

Къщата-музей "Алеко Константинов" в Свищов е създадена през 1926 г. Още приживе големият български писател подарява родната си къща на Свищовската община, за да се използва за културните нужди на града. Тук е изложена интересна експозиция, пресъздаваща най-важните етапи от краткия, но богат обществен и творчески живот на "Щастливеца" - Алеко Константинов.

На първият етаж от родната къща на Алеко Константинов е изложена богатата археологическа колекция. На вторият етаж е разположена експозиция за неговия живот и творчество. Запазени са многобройни лични вещи и предмети, с които се разкрива детството и юношеството на поета. Възстановен е интериора на дома от втората половина на XIX век. Сред най-ценните експонати е изложено и сърцето на писателя, спряло да тупти твърде рано. Богатото му творчество е представено чрез многобройните му издания както на български, така и на чуждите езици, на които е превеждано.

13. ВИДИН

Музей крепост "Баба Вида"

"Баба Вида" е единственият изцяло запазен средновековен замък в България, играл едновременно роля на отбранително съоръжение и на владетелски замък. Издига се на брега на р. Дунав в североизточната част на град Видин. Основите на крепостта са положени в края на X в. върху останките на античната крепост Бонония. Завършен вид добива през XIV в., когато е била владетелски замък на видинския цар Иван Срацимир. Замъкът заема площ 9,5 дка, обиколен със защитен ров с ширина 12 м и дълбочина 6 м. Крепостта има неправилна четириъгълна форма, като всяка страна е по около 70 метра. Състои се от две стени – вътрешна (по-висока) с 9 кули – 4 ъглови и 5 странични и външна (по-ниска) с 2 кули. Между двете стени се образува външен двор.

Замъкът-крепост е достъпен само от север, където се намира входната кула. В миналото по дървен подвижен мост (сега каменен) се е минавало над рова, запълнен с вода от р. Дунав. След входната кула се влиза в първия вътрешен двор.

Днес крепостта е най-внушителният паметник на българското крепостно строителство от средновековието.

14. ПЕЩЕРА МАГУРАТА

„Магурата“ е едно от чудесата на българската природа. Образоването ѝ е започнало преди около 15 милиона години. Тя е една от най-големите пещери в България и представлява обширен подземен лабиринт (общата дължина на откритите досега галерии е около 2500 м). Образованията в Магурата са впечатляващи - сталактити, сталагмити, сталактони, синтрови джобчета, пещерни бисери, "пещерно мляко" (мека варовита колоидна маса, която по-късно се втвърдява). Някои от тях поразяват както с красотата си, така и с размерите си. "Големият сталактон" има височина над 20 м и диаметър на основата 4 м, а "Падналият бор" е най-големият сталагмит в изследваните български пещери с дължина над 11 м и диаметър в основата около 6 м. В пещерата се намират уникални рисувани скални изображения, датиращи от IX-XIII век преди Христа. Изобразяват култови и ловни сцени, танцуващи женски и мъжки фигури, двуглаво женско изображение, ловци, животни, звезди, оръдия на труда, растения.

15. БЕЛОГРАДЧИК

- Исторически музей
- Белоградчишки скали.

В Историческия музей - Белоградчик в над 6000 експоната са представени историята, бита и обичаите на местното население. В музея са изложени експонати, свързани с въстанието от 1850г. срещу турските поробители, както и богата нумизматична колекция и колекции свързани с домашните занаяти, носии и предмети на бита. Към музея има отдел "Природа", в който са представени редки екземпляри от местната флора и фауна.

Белоградчишките скали са уникални скални образувания, разположени в западна Стара планина и обхващат район, дълъг 30 км и широк 15 км. Внушителни конгломерати, пясъчници и варовикови натрупвания със червеникави, сиви и жълти оттенъци изграждат Белоградчишките скали, а в следствие действието на естествените природни сили – дъжд, вятър и слънце – в продължение на 200 милиона години са се образували причудливите скални образувания. Природата е изваяла от безформения камък скулптури на митични същества и хора, животни и птици, с които са свързани много легенди.

16. ВРАЦА

- Пещера "Леденика"
- Регионален исторически музей гр. Враца

Пещерата "Леденика" впечатлява с големите си размери, а през зимата грабва посетителите с изящната си ледена украса, откъдето произлиза името ѝ. Намира се в

северозападния край - Стрешерски дял на Врачанската планина, на 16км от Враца. Поради уникалната акустика в Голямата зала се организират симфонични концерти. Температурата в пещерата варира от -7° С до -15° С, до 8° С във вътрешността.

Експонатите в Историческия музей представят вековната история на град Враца. Изложени са оръдия на труда, предмети от бита - керамика, сребърни и златни съдове, монети и украшения, археологични материали, трите Тракийски съкровища, открити на тази територията - Бекъовско, Врачанско и Галичко и много други.

17. ВРЪХ ОКОЛЧИЦА

-Лобното място на Христо Ботев.

Историческият връх Околчица е свързан с името на достойния син на българския народ Христо Ботев. На върха е издигнат паметник в негова чест. Всяка година, на 2 юни, тук се събират хиляди хора от цялата страна на всенародното поклонение пред подвига на Ботев и Ботевата чета.

Лобното място на Христо Ботев се намира в местността Йолковица, в близост до върха. То е обозначено на малка скала с надпис: "На великия Ботев. Изпълни се пророчеството твое - жив си ти!".

Хижа Околчица се намира на 24 км от Враца по асфалтов път и на около 300 м източно от връх Околчица.

18. КОЗЛОДУЙ

- Национален музей "Параход Радецки"

-Паметник на Христо Ботев и неговата чета.

Националният музей "Параход Радецки" е единствения и уникален плаващ музей. Той е свързан с незабравимия подвиг и саможертва на големия български революционер Христо Ботев и неговата чета.

Паметникът увековечава признателността на българите към безсмъртният подвиг на Ботевата чета. Всяка година на 2 юни в центъра на град Козлодуй пред паметника се стичат множество хора, за да отдадат своята почит пред една от най ярките личности в нашата история.

Хижа "Козлодуйски бряг" се намира в парка Ботев, близо до мястото, където е слязла Ботевата чета през 1876 г.

19. ГАБРОВО

- Музей на образованието - Априловската гимназия
- Архитектурно-етнографски комплекс "Етъра"

Музеят на образованието в Габрово е създаден през 1973 г. и има за цел да издирва, събира, проучва и опазва писмени и веществени паметници на българското образование и да показва развитието му до наши дни. Музеят се помещава в източната част на историческата сграда на Априловската гимназия, построена през 1873 г. Пред сградата се намира паметникът, а в двора - гробът на идеолога на новобългарското образование - Васил Априлов.

"Етъра" е единственият по рода си етнографски музей на открито. Музеят е разположен в северните склонове на Стара планина, на 8 км южно от Габрово. "Етъра" дава представа за живота на типичното българско занаятчийско селище през втората половина на XVIII в. и XIX в. Малките калдъръмени улички, каменните чешми, тътена на мелниците, газовите лампи, часовниковата кула, старите къщи пресъздават духа на българското Възраждане. В занаятчийските работилници са представени на живо над 25 занаята.

20. СЕЛО БОЖЕНЦИ

Архитектурно-етнографски резерват

Село Боженци е сгушено в живописните планински склонове на Централна Стара планина на 16 км източно от град Габрово. То е запазило старинния си вид от епохата на Българското възраждане и е съхранило ценни архитектурни и етнографски паметници. Според легендата селото е основано от болярката Божана, която намерила подслон в Балкана заедно с деветте си сина след превземането на Велико Търново от турците през 1393 г. Къщите са разположени на двата бряга на р. Божанка. Високите каменни огради, кованите дъбови порти, малките калдъръмени улички, каменните чешми и мостове, малките дюкянчета носят неповторимата атмосфера на това райско кътче на България.

21. ТРЯВНА

- Музей на резбарското и зографско изкуство

Град Трявна е разположен в северните склонове на живописната Стара планина, в долината на Тревненска река. Старата част на града е обявена за архитектурен резерват, където са запазени около 140 паметника на възрожденската архитектура. Трявна се слави като средище на майсторите на дюлгерството, дърворезбата и иконописта.

“Даскаловата къща” – единственият в страната специализиран музей на резбарското изкуство е архитектурен паметник, строен през 1804-1808 г. Дърворезбованите тавани пазят спомена за първия български художествен конкурс (през 1808 г. двамата майстори Димитър Ошанеца и Иван Бочуковеца сключват облог за направата на дърворезбовани тавани). Работените в продължение на 6 месеца слънца по таваните и до днес остават недостижим връх в резбарското изкуство. Даскаловата къща е запазила облика на тревненските възрожденски майстори.

22. ДРЯНОВО

- Музейна експозиция "Кольо Фичето"
- Дряновски манастир, църква и музейна експозиция
- Пещера "Бачо Киро"

Експозицията е посветена и подробно запознава с живота и творчеството на най-прочутия възрожденски строител Колю Фичето (роден през 1880 в гр. Дряново). Макети и снимков материал представят класическите строежи на майстора и тяхната съдба, а колекциите зидарски, каменоделски и дърводелски инструменти онагледяват традициите и възможностите на строителния занаят от възрожденската епоха.

Дряновският манастирът "Св. Архангел Михаил" се намира на 4 км югозападно от Дряново. Основан е през Втората българска държава - началото на XII век. Манастирът е крепост и убежище на българските будители и революционери по време на борбите за национално освобождение. Експозицията в музея е представена с богати колекции предмети, документи и снимки, свързани с историята на Дряново и манастира.

Пещерата "Бачо Киро" се намира в живописните каньони на р. Андъка и р. Дряновска. Отстои на 300 м от Дряновския манастир в отвесна варовикова скала висока 25 м. Тук са намерени предмети, които доказват живот на хора по тези места още от древни времена. Това е първата благоустроена пещера в България. Тя представлява сложен четириетажен лабиринт от пещерни галерии и разклонения около 3600 м. За посетителите са оформени два маршрута - кратък маршрут (25 минути) и дълъг маршрут (80 минути).

23. ДОБРИЧ

- Художествена галерия
- Дом-паметник "Йордан Йовков"

Сградата на Художествена Галерия - Добрич е обявена за архитектурно-строителен паметник на културата. Фондът е събиран в продължение на 40 години - част от него

са творби от националното художественото наследство (Златния фонд на България, творби от най-известните български класици). Галерията притежава над 3000 произведения - живопис, графика, декоративно-пластични изкуства, скулптура и творби от ръчно-правена хартия.

Дом-паметникът "Йордан Йовков" е открит през 1980 г. във връзка с една значима годишнина - 100 години от рождението на писателя. Основната му цел е Йовковите хуманистични послания да станат достояние на максимално широка аудитория. Музеят съхранява общо около 10 000 фондови единици, пазещи частици от живота и творческата работа на белетриста.

24. БАЛЧИК

- Двореца и ботаническата градина
- Нос Калиакра

Ботаническата градина в Балчик е създадена през 1955 година на територията на парка в бившата лятна резиденция на румънската кралица Мария. Днес на обща площ от 65 дка са разположени колекции на растителни видове от цял свят. Тук се отглеждат около 2000 вида растения с невероятно разнообразие от цветове и форми. Една от големите атракции е колекцията от едро размерни видове кактуси, представена на открито на площ от 1 дка. Тя е втората по рода си в Европа, след тази в Монако.

Нос Калиакра е разположен на 60 км североизточно от Варна. Брегът е стръмен с отвесни скали, които се спускат 70 метра надолу към морето. Името на местността означава "красив нос". С нос Калиакра се свързват много легенди. Най-известната от тях разказва за 40 български девойки, които завързват косите си една за друга и се хвърлят в морето, за да не попаднат в ръцете на османските поробители. Днес нос Калиакра е красив природен резерват, където гнездят кormорани, тюлени и делфини плуват в морето, а скорци и скални косове обитават пещерите.

25. КЪРДЖАЛИ

- Регионален исторически музей
- Манастирски комплекс "Св.Йоан Предтеча".
- Крепостта Перперикон.

Регионалният исторически музей в Кърджали е създаден е през 1965 г. На три етажа са изложени богати археологични, природни и етнографски колекции. Експозициите на трите отдела с над 30 000 експоната показват най-характерните особености в историческото развитие на Източните Родопи от VI-то хилядолетие пр. н. е. до наши

дни.

Храмът "Св. Йоан Предтеча" се намира в кв."Веселчане", Кърджали. Той е бил част от средновековен манастирски комплекс от XXI-XIV век, когато манастирската крепост става и епископска резиденция.

Крепостта Перперикон се намира в Източните Родопи на 15 км североизточно от гр. Кърджали и на 2 км южно от с. Горна крепост. Това е една от най-големите родопски крепости (12 000 кв.м). Предполага се, че тук се е намирал Свещеният град на траките. Комплексът включва дворец-светилище от IV-V в. пр.н.е., укрепена тракийска крепост, селище и кръгъл храм-прорицалище. Смята се, че тук е била една от столиците-резиденции на царете Терес и Ситалк, съответно баща и син.

26. КЮСТЕНДИЛ

- Художествена галерия "Владимир Димитров-Майстора"

- Къща-музей "Димитър Пешев"

През 1944 г. в Кюстендил се открива Общинският музей с Художествена галерия към него, която носи името "Владимир Димитров-Майстора" и в главната зала е подредена една значителна колекция от 50 платна на художника. През 1972 г., по случай 90-годишнината от рождението на твореца се открива първата в страната специално построена галерия - сегашната Художествена галерия "Владимир Димитров-Майстора". Днес там се съхраняват около 300 живописни творби и над 1000 рисунки на художника, както и изложби и на други видни български творци.

Димитър Пешев е бил подпредседател на XXV-то Обикновено Народно Събрание. Намесвайки в последния момент в готвената за българските евреи депортация, Димитър Пешев спасява от унищожение 48 000 евреи – практически цялата еврейска общност.

Сред експонатите в къщата-музей са документи и лични вещи на Пешев и неговите съратници.

27. ВРЪХ РУЕН

Връх Руен е висок 2251 м и е първенецът на Осоговска планина (пети по височина в България, след вр. Мусала, вр. Вихрен, вр. Ботев и Черни връх).

До 1997 г. връхът попадеше в граничната ивица с Македония и посещението му се

допускаше само с разрешение от Дирекция "Гранична полиция".

Днес достъпът е свободен. Изходни пунктове за върха са от хижа Осогово (3,30 ч.) или хотел Три буки (3,30 ч.).

Комплексът "Три Буки" се намира в едноименната местност в планината Осогово. Красивата местност се намира на 20 км югозападно от гр. Кюстендил, на 1550 м надморска височина. От тук се откриват невероятни гледки към Рила, Пирин и връх Мали Руен в Осоговския балкан.

28. РИЛСКИ МАНАСТИР

Най-големият манастирски комплекс в България и един от най-забележителните на Балканския полуостров.

Рилският манастир е основан през 10 век от българският монах Св. Иван Рилски, чиито мощи са изложени в главната църква. Жилищните крила с килиите затварят обширен вътрешен двор, в средата на който, до средновековната Хрельова кула, се издига главната манастирска църква "Света Богородица". Забележителни са стенописите от XIX в., дело на майстори от Банско и Самоков. Днес в манастира се съхраняват ценни български писмени паметници - около 250 ръкописни книги от XI - XIX век, 9000 старопечатни издания, нотирани ръкописи, възрожденски графични щампи и др.

В манастирския музей се пази уникално произведение на изкуството на име Кръста на Рафаил. Направен е от цяло парче дърво и е кръстен на своя създател. Монахът е използвал фини длета, малки ножове и увеличителни лещи за да извая в кръста 104 религиозни сцени и 650 малки фигурки.

Рилският манастир е в списъка на културните паметници на ЮНЕСКО.

29. СЕДЕМТЕ РИЛСКИ ЕЗЕРА

Печат има в хижа Скакавица и хижа Рилски езера.

Седемте рилски езера са едно от най-красивите места в България. Те са разположени стъпаловидно в голям циркус по северния склон на връх Дамка, ограден от връх Сухия чал, Отовишки връх и Харамията в северозападната част на Рила. Официално приетата номерация на езерата ги проследява отгоре надолу: Сълзата, Окото, Бъбрека, Близнака, Трилистника, Рибното и Долното. Водите на езерата се оттичат едно в друго и дават началото на р. Джерман. При тихо и слънчево време, те са спокойни и бистри, а при буря – тъмни, страшни и разпенени. През зимата те замръзват и се покриват с дебел сняг.

30. ЛОВЕЧ

- Етнографски музей

- Музей "В. Левски"

- Къкринско ханче

В етнографският комплекс се намират експозицията "Драсова къща" - открита през 1973 г., тя представя бита на богато търговско семейство от края на XIX - началото на XX век и експозицията "Рашова къща" - открита през 1983 г., тя представя уредбата на дом на ловешки интелегент от 30-те и 40-те години на XX век.

През 1969 г. квартал "Вароша" в Ловеч е обявен за архитектурно-исторически резерват. Характеризира се със самобитната си народна архитектура от възрожденската епоха. Забележителност е и паметника на Васил Левски, висок 14 метра. Друга забележителност е музеят "Васил Левски", открит на 19 февруари 1954 г. Тук е изложена колекция от лични вещи на Левски - печатница, фалшиви турски печати, квитанции, сабя, кама и оригинален портрет от 1870 Година.

Музеят „Къкринското ханче" се намира в село Къкринна, на 17 км източно от Ловеч. Там са се провеждали заседания на местния революционен комитет и са намирали подслон някои комитетски хора. На 27 декември 1872 г. в Къкринското ханче е заловен Апостола на свободата Васил Левски. Апостолът е обесен в гр. София на 19 февруари 1873 г.

След залавянето на Левски ханчето е изоставено, постройката започва да се руши, а в края на XIX век пожар я доунищожава, като остават само основите. Възстановяването започва през 1926 г. и на 10 май 1931 г. музеят е открит тържествено. Днес в Къкринското ханче идват посетители, за да почувстват атмосферата на онези тежки години и да се поклонят пред подвига на безсмъртния Апостол на българската свобода.

31. ТРОЯН

- Троянски манастир

- Природонаучен музей с. Черни Осъм

Троянският ставропигиален манастир "Успение Богородично" е разположен на 10 км югоизточно от гр.Троян в северните части на Троянския балкан. Той е третият по големина в България, след Рилския манастир и Бачковския манастир. Предполага се, че манастирът е основан около 1600 г. През Възраждането той е известно книжовно средище и спомоществувател за издаването на редица книги. Днес в манастирът се съхраняват редица произведения на църковната живопис, разнообразни произведения на приложните изкуства и занаяти, сред които са сребърната обковка на евангелието, великолепен потир, сребърна мощехранителница с позлата и скъпоценни камъни,

чудотворната икона "Света Богородица Троеручица".

Село Черни Осъм е разположено на двата бряга на река Черни Осъм, в подножието на връх Голям Купен, на 2 км от Троянския манастир. Природонаучният музей е създаден от местен учител по биология. Експозицията му включва богата колекция от представители на местната фауна – над 1200 вида птици, бозайници, земноводни, влечуги и насекоми. Тук посетителите могат да чуят песента на славей, ревът на мечка или воя на вълк.

32. ТЕТЕВЕН

- Исторически музей

Град Тетевен е разположен в Тетевенския Балкан по поречието на река Бели Вит на 118 км от София, 74 км от Ловеч и 60 км от Троян. Открити са свидетелства, които доказват, че този край е обитаван от най-древни времена.

Музейната експозиция включва три раздела: Археология, Етнография и Възраждане. В първия са показани оръдия на труда от късния палеолит и неолит, находки, разкриващи материалната и духовна култура на траките. Във втория - занаятите, характерни за тетевенския район. В последния, чрез снимки, документи и лични вещи е показано участие на тетевенци в националноосвободителните борби.

33. ПЕЩЕРАТА СЪЕВА ДУПКА

Пещерата Съева дупка се намира близо до село Брестница, на 25 км от Тетевен. Наречена е на имената на братята Съе и Сею, които са се укривали тук от турците по време на робството. В пещерата са намерени кости на животни, глинени съдове, монети, датиращи от времето на римската империя.

Първата зала е Купена. Насред залата се издига огромен сталактон, напомнящ купа сено, откъдето идва и името. Втората зала – Срутището, е образувана по време на земетресение. Тя е обсипана със скални късове, някои от които с височина 3,2 м. В пещерата има още три прекрасни зали – Концертна зала, Белият замък и Космосът. Концертната зала притежава забележителна акустика. Тук са пели много известни хорове. Залата Космосът е наречена така, заради карстовите форми, приличащи на излитащи ракети.

Дължината на пещерата е 400 м, а температурата в залите е постоянна през цялата година - 7-11 градуса.

34. БЕРКОВИЦА

- Етнографски музей

- Връх Ком
- Вършец

Етнографският музей в гр. Берковица представя бита и обичаите на местното население. Тук са изложени експонати, свързани със занаяти, носии и предмети от бита (по време на турското робство, Берковица е била развито занаятчийско селище, главно в производството на грънци).

Връх Ком (2016 м) е четвъртият по височина връх в Западна Стара планина и е първенецът на Берковската планина. Хижа Ком-нова се намира в местността "Горна кория" и е на 1506 м надморска височина. До хижата има асфалтов път (15 км от гр. Берковица). От хижата до върха е приблизително 2,30 ч. по маркирана пътека.

Град Вършец е курортно селище, известно със здравословен климат и минерални извори, открити и използвани още от римляните. Доказан е успеха в лечението на сърдечно-съдови, нервни, ревматични, ставни заболявания и др. От Вършец до хижа "Бялата вода". може да се стигне за 1,30 ч. по маркирана пътека или 7 км по асфалтово шосе.

35. ПАЗАРДЖИК

- Регионален исторически музей
- Къща-музей "Станислав Доспевски"
- Катедрална църква "Св. Богородица"

Историческият музей в Пазарджик е създаден през през 1911 г. През 2000 г. се преобразува в Регионален исторически музей с територия на дейност областите Пазарджик и Пловдив. Във фондовете на музея се съхраняват безценни свидетелства за миналото на Пазарджишкия край. Основните исторически експозиции са поместени в специално построена сграда на площ от 1200 кв.м. и обхващат времето от палеолита (100-40 хил.г.пр.Хр.) до средата на ХХ век.

Станислав Доспевски (1823-1878) е първият български художник получил академично образование. Негово дело са редица портрети на българина през Възраждането. Син на своето време, той умира мъченически в тъмниците на Цариград. Къщата-музей "Станислав Доспевски" има статут на архитектурно-художествен паметник с национално значение.

Катедралната църква "Св. Богородица" в Пазарджик е най-голямата възрожденска църква в България. Построена през 1836/1837 г., църквата представлява изключителна културно-историческа ценност със своята архитектура и великолепен дърворезбен

иконостас. Многопластовата ажурна дърворезба е уникално съчетание на геометрични, растителни и животински орнаменти, в които са вплетени фигурални композиции, изобразяващи библейски сцени.

36. ПАНАГЮРИЩЕ

- Къща-музей "Райна Княгиня"
- Историческа местност "Оборище".

Родната къща на Райна Попгеоргиева Футекова, по-известна като Райна Княгиня (1856-1917) разказва за подвига на българската учителка и революционерка, ушила въстаническото знаме за Априлското въстание. Легендарното знаме е изложено в музея. На него са изобразени разярен български лъв и крилатия девиз "Свобода или смърт", има размери 2 на 1,5 м, с две лица, поръбено със сърмена ивица. В двора са погребани костите на героинята.

На около 10 км северозападно от града се намира историческата местност Оборище. Тук на 14 април 1876 година е свикано Първото българско народно събрание, на което се взима решение за провъзгласяването на Априлското въстание. Събранието се ръководи от Георги Бенковски.

37. ПЕЩЕРА СНЕЖАНКА

Пещерата се намира в западните Родопи, на 5 км югозападно от град Пещера по пътя за Батак (от паркинг се върви 15 минути по пътека). Има няколко зали. В "Голямата зала" и в залата, наречена "Жилището", са намерени глинени съдове, изработени от човешка ръка, без да се ползва грънчарски колело. Те са останали запазени от времето на древните траки. Във "Вълшебната зала" природата е изваяла женска фигура - от нея пещерата получава името си. "Снежанка" е изключително впечатляваща с ледниковите си форми и множеството сталактити, сталагмити и разнообразно подчертани драперии.

38. БАТАК

- Исторически музей

Град Батак е разположен в Западните Родопи, по склоновете на Баташката планина. Отстои на 36 км от гр. Пазарджик и 16 км южно от гр. Пещера. Името на града се свързва най-вече с Априлската епопея 1876 година, когато след двуседмична неравна битка с многохилядна турска армия загиват пет хиляди души от шест хилядното

население на Батак и градът е изгорен до основи. Чрез великата саможертва на Батак светът узнава за България и нейната воля за освобождение.

Историческият музей в Батак е открит през 1976 г. Експозицията съдържа над 500 експоната от историята на града - богат снимков и документален материал, оригинални вещи от епохата на Възраждането, Априлската епопея 1876 г. и Руско-турската освободителна война 1878 г.

39. ТРЪН

- Ждрелото на река Ерма

Река Ерма извира в Сърбия, после влиза на наша територия и минава през известното ждрело край Трън. Има изграден мост, от който безопасно може да се наблюдава този природен феномен и да се усети цялата му красота.

От южния край на ждрелото води началото си Трънската екопътека, която е с дължина 13 км, като преминаването по цялата пътека отнема около 8 часа. Друг изходен пункт за екопътеката е село Банкя, в близост до което се намира и Ябланишкото ждрело.

Пътеката представлява серия от равни участъци, стръмни изкачвания и слизания, мостове и стълби.

40. ПЛЕВЕН

- Регионален исторически музей

-Панорама "Плевенска епопея 1877 г."

Експозицията на регионалния исторически музей е разположена в 24 зали, в пет раздела – Археология, Османско владичество и Възраждане, Етнография, Нова и най-нова история и Природа. Представени са историята, културата, флората и фауната на град Плевен и прилежащия му район от най-дълбока древност до съвременността. Основният фонд на музея включва над 180 000 музейни единици. Специализираната библиотека на музея разполага с над 10 000 тома научна литература и периодични издания.

В наши дни има 33 панорами в целият свят. Сред тях е и Плевенската, която е с едни от най-големите размери. Панорамата "Плевенска епопея 1877 г." е изградена през 1977 г. Намира се в парк-музей "Скобелев". Панорамата описва битките по време на Руско-Турската война през 1877-1878 г., в резултат на която България се освобождава от Турско робство. В комбинация и с помощта на картини, пластики и художественото изкуство всичко е направено напълно реалистично.

41. ПЛОВДИВ

Архитектурно-исторически резерват "Стария Пловдив"

- Исторически музей
- Етнографски музей
- Античен театър.
- Черквата "Св.Константин и Елена"

Пловдив е един от най-старите градове в Европа. Съществува като селище от около 8000 години.

Историческият музей в Пловдив, открит през 1951 г., се представя от 4 големи отдела, създадени през различни години и обединени през 1993 г. Те проследяват историческото минало на Пловдивския край от ранно османския период (XV-XVII век) до съвременното. Във фонда на музея се съхраняват над 60 000 експоната.

Етнографският музей в Пловдив се помещава в красива възрожденска къща, построена през 1847 г. Експозицията е разделена в 5 отдела и илюстрира бита и културата на населението в Пловдивския регион - селско стопанство и занаяти; народни носии и тъкани; фолклорни костюми и музикални инструменти; архитектура от Възрожденската епоха.

Античният театър е построен от Марк Аврелий през II в. Той е най-впечатляващата постройка от Римско време, запазена до наши дни. Високото качество на използваните материали и художественото изпълнение доказват огромното социално значение, което се е придавало на театъра.

Църквата "Св. Константин и Елена" е живописно разположена в центъра на Стария град. Датира в сегашния си вид от 1832 г. и е типичен пример за църковната архитектура на XIX в. Тук се намира и много по-старата икона на св. св. Константин и Елена, за която се вярвало, че е чудотворна, както и други чудотворни икони.

42. ПЕРУЩИЦА

- Исторически музей

Град Перушица отстои на 21 км югозападно от Пловдив. На юг от днешна Перушица все още личат развалините на някогашния дъревен град Драговец. На запад се е издигала крепостта Перестица, брънка от отбранителната верига на Второто Българско царство. Археологията доказва, че в дългата си история, Перушица е техен наследник, носейки името на славянския бог Перун. По време на потушаване на Априлското въстание 1876 г., Перушица е била потопена в кръвта на героичното си население. В историческия музей в града се пазят ценни експонати, свързани с историческото минало и героизма на населението от района.

43. СОПОТ

- Къща-музей "Иван Вазов"

- Девически метох.

Град Сопот е разположен в плодородната Карловска долина, част от легендарната Розова долина, на 5 км западно от Карлово. Град Сопот е родно място на Иван Вазов – Патриарха на българската литература. Родната къща на писателя се намира в централната част на града, на площад "Иван Вазов". Действителната къща е разрушена в годините преди Освобождението на България от турско робство и реконструирана през 1932 година. Музеят е открит през 1935 г.

Девическият манастир "Въведение Богородично" има дълго и многовековно съществуване. Основан е през 1665г. В Сопот, в Метохът Васил Левски неведнъж намира изход от тежките и опасни преследвания, на които постоянно е изложен, и не веднъж спасява живота си. Важна роля в укриването му играе монахинята Христина. Тя бди над него с дух на истинска българка и родолюбка. В зимника на метоха, под килията на калугерката Христина е скривалището на Апостола, което е запазено до днес и експонирано.

44. КАРЛОВО

- Къща-музей "Васил Левски"

Карлово е разположен в Карловската долина, която е част от прочутата Розова долина. Градът е родно място на Апостола на свободата Васил Левски.

Къщата, в която е роден Васил Левски, се намира в западната част на Карлово, недалеч от старата част на града, на пътя за Сопот. Скрита зад дебели стени и сгушена сред чемшири и пълзящи лози, къщата е съхранила спомена за забележителния млад мъж, смело жертвал живота си в името на свободата на своя народ. Къщата на Васил Левски е реставрирана в оригиналния си вид през 1933 г. и отворена като музей през 1937 година. Днес музеят включва мемориална изложба – родната къща на Апостола на българската свобода Васил Левски и зала, разказваща за неговата дейност и жизнен път. Основната колекция във фондовете се състои от сбирка от фотокопия, документи и други свидетелства, свързани с живота на Левски и приноса му в борбата за свобода на българския народ.

45. КАЛОФЕР

- Национален музей "Христо Ботев"

Град Калофер е разположен на двата бряга на река Тунджа, между Стара планина и Средна гора. Над града се извисява връх Ботев – най-високият в Стара планина.

Калофер е родния град на големия български поет и революционер Христо Ботев. Музеят е изграден на мястото, на което е била построена последната къща на Ботьовото семейство. Музейният комплекс се намира в Ботевата градска градина и обхваща: Мемориалната къща-музей, изложбената зала, паметника на Христо Ботев, и паметника на Иванка Ботева – майката на поета. Мемориалната къща-музей представя автентичната обстановка, в която е отраснал Ботев. В изложбената зала се съхраняват лични принадлежности, документи, публикации, предмети на изкуството и други материали, свързани с живота и творчеството на Христо Ботев, неговото семейство и сподвижници.

46. ВРЪХ БОТЕВ

Печатът се намира в метеорологичната станция.

Връх Ботев е най-високата точка на Средна Стара планина – 2376 м и е трети по височина в България, след Мусала и Вихрен. Върхът попада на територията на Национален парк “Централен Балкан” – един от най- големите европейски национални паркове. Средната температура около връх Ботев е – 8,9 °С през януари и 7,9 °С през юли. От Райските скали в Средна Стара планина се спуска най-високият от всичките 300 водопади в България - Райското пръскало (124,5 м). Той е не само най-високият в България, но и на целия Балкански полуостров. Събира води от вечната пряспа, намираща се почти на самия връх Ботев.

Хижа “Рай” се намира в местността Рая, в южното подножие на връх Ботев, на 1560 м.н.в. До хижата може да се стигне от гр. Калофер за 4.30 ч. по маркирана пътека през м. Паниците. От града до м.Паниците има 6 км асфалтирано шосе. От хижа Рай до връх Ботев е 2.30 ч.

47. БАЧКОВСКИ МАНАСТИР

- Бачковски манастир

- Асенова крепост

Бачковският манастир се намира в Западните Родопи, на 10 км южно от Асеновград, в южния край на с. Бачково. Основан е през 1083 г. и е вторият по големина в България. Състои се от два манастирски двора, отвсякъде обградени от внушителни жилищни и стопански сгради. Тук са Съборната черква “Успение Богородично”, построена през 1604 г., черквата “Св. архангел Михаил” (XIII-XIV в.) и в по-малкия двор - черквата “Св. Николай”, построена през 1834 г., със стенописи от Захарий Зограф (1840 г.). Забележителни са старинната чудотворна икона на Св. Богородица от 1310 г., както и най-голямата панорамна стенописна композиция в България “Изнасянето на чудотворната икона”, дело на Алекси Атанасов (1846 г.).

Асеновата крепост - символът на Асеновград е разположена върху усамотена скала и е надвесена над шосето Асеновград-Смолян, минаващо по долината на Чепеларска река. Крепостта се състои от външно укрепление и вътрешна крепост. Тук е черквата "Св. Богородица Петричка" (строена през XII век), която е най-добре запазената постройка от целия комплекс.

48. РАЗГРАД

- Археологически резерват "Абритус"

Археологическият резерват "Абритус" е разположен на площ от 1000 дка. Той е богат с паметници на римската, тракийската и средновековна българска култура.

Най-забележителната част от резервата е античния град Абритус, с площ от 150 дка.

Открит е при разкопки през 1954 година. Абритус е изграден в стила на римските градове – с прави улици, обществени сгради, построени в центъра около градски площад. Бил е водоснабден чрез глинен водопровод и защитен с крепостни стени. По време на разкопките са разкрити голяма жилищна сграда със стопански части, голяма част от крепостната стена, 29 кули и 3 врати. Открити са също много експонати, като най-известни са Златния Пегас и най-голямото късно антично съкровище от 835 златни римски монети от V век. Монетите са отлично запазени като релефите и надписите са ясни и четливи.

49. ИСТОРИКО - АРХЕОЛОГИЧЕСКИ РЕЗЕРВАТ СБОРЯНОВО

- Тракийска гробница - с. Свещари

- Тракийски град - Хелис; Демир баба теке

- Исторически музей - гр. Исперих

Историко-археологическият резерват "Сборяново" се намира край село Свещари, на 10 км. от град Исперих. Резерватът включва над 140 археологически и други паметници на културата. В центъра на резервата са разположени останките от древния град Хелис с площ над 10 хектара, ограден с двоен кръг крепостни стени с дебелина над 4 м. От двете страни на града са разположени два огромни могилен некропола - последен дом на знатните гети. В източния могилен некропол се намира паметникът, обявен от ЮНЕСКО за световно културно-историческо наследство - Свещарската царска гробница, построена в началото на 3-ти век преди новата ера. На територията на "Сборяново" са и две светилища. До наши дни се е запазила скалата-жертвеник до входа на вътрешния двор на Демир баба теке и улеите вдълбани в нея.

В Историческия музей - Исперих се съхраняват над 30 хиляди музейни единици - находки от неолита, енеолита, ранно желязната и елинистическата епохи, късната античност и Средновековието; етнографски колекции; вещи, архивни документи и спомени на видни личности. Музеят стопанисва Историко-археологическия резерват

“Сборяново”.

50. РУСЕ

- Пантеон на Възрожденците
- Къща-музей "Захари Стоянов"

Русе е най-големият български дунавски град. Пантеонът на Възрожденците е национален паметник-костница на героите, загинали за българската свобода. Открит е на 28 февруари 1978 г. в чест на сто годишнината от освобождението на България от османско иго. Разположен е върху 4456 кв. м. площ. В мраморната зала на 22 метровия пантеон, в отделни гробове са погребани 39 видни възрожденци. Тук са костите на Любен Каравелов, Захари Стоянов, Стефан Караджа, Панайот Хитов, Баба Тонка Обретенова, Никола Обретенов, Панайот Волов, Ангел Кънчев и др. Вписани са имената и на още 453 просветители, четници, опълченци. В средата под позлатения купол гори вечен огън.

Къщата-музей "Захари Стоянов" се намира в къщата, закупена след смъртта на Захари Стоянов от съпругата му Анастасия Обретенова. Експозицията съдържа голям брой документи, снимки, портрети, оръжие, лични вещи на семейство Обретенови. Фамилията е един от синонимите на епохата. В сбирката са включени сабята на Георги Ст. Раковски и револверната сабя на Стефан Караджа. Възстановен е абаджийския дюкян, в който е работил Захари Стоянов. Показани са вещи и първи издания от книгите на Летописеца.

51. СИЛИСТРА

- Исторически музей

Силистра се намира в североизточния край на България, на десния бряг на река Дунав. Първото писмено известие за града е от 106 г. - бил е ударна сила срещу идващите от север през Дунава врагове на империята. Историческият музей пази спомени от древни времена до наши дни - уникални паметници на римската и средновековната българска култура с национално и световно значение, както и материална и духовна култура от XVIII и XIX.

52. СЕЛО СРЕБЪРНА

- Биосферен резерват и музей

Езерото Сребърна и околностите му се намират край река Дунав, на около 16 км западно от Силистра. Обявени са за резерват през 1948 г. Дълбочината на Сребърна варира между 1 и 3 м. Цялото езеро е обрасло с тръстика и други водолюбиви растения.

Флората е представена от 67 вида висши растения, част от които са рядкост за Европа. В резервата се срещат 39 вида бозайници, 21 вида влечуги и земноводни и десетина вида риби, между които щука, каракуда, червеноперка и др. В Сребърна живеят видра, ондатра, езерен рак, обикновена костенурка, воден плъх. Тук гнездят над 179 вида птици - къдроглав пеликан (единствената колония в страната), малък корморан, чапли, блестящ ибис, лопатар, ням лебед, червен ангъч, сива гъска, патици, потапници, гмурци, тръстиков блатар, рибарки, синьогушка, мустакат синигер и др. През 1983 г. резерватът влиза в списъка на паметниците на световното културно наследство и природните забележителности на ЮНЕСКО. Към резервата има музей.

53. ТУТРАКАН

- Етнографски музей "Дунавски риболов и лодкостроене"
- Военна гробница - намира се на 7 км от града.

Тутракан се намира в североизточната част на Дунавската равнина, на 62 км западно от Силистра. Градът е утвърден център на дунавския риболов в края на XIX и началото на XX век. С риболов, с плетене на рибарски мрежи и с лодкарски работилници са се занимавали цели родове и фамилии. Тук се намира единственият в страните по поречието на Дунав етнографски музей "Дунавски риболов и лодкостроене", открит през 1974 г. В залите на музея се съхраняват уникални уреди и пособия за риболов от древността до наши дни. Фотоси и графики обясняват начина на риболов в селищата по р. Дунав. Впечатляваща е снимката на близо 400-килограмова моруна, уловена през 1942 г. Отделено е място и за лодкостроенето, което се развива в този край още от римско време.

Военната гробница е паметник-костница на загиналите по време на най-голямата битка на българската армия за Тутраканската крепост, поставила началото на освободителния поход в Добруджа (1916 г.). В мемориала са положени костите на повече от 8000 войници и офицери - българи, румънци, немци.

54. СЛИВЕН

- Къща-музей "Хаджи Димитър"
- Национален музей на текстилната индустрия
- Първата текстилна фабрика "Добри Желязков".

Град Сливен е разположен в източната част на Горнотракийската равнина, в подножието на Сливенския Балкан. Името на града произхожда от разположението на му – при сливането на равнината с планината, а също и на трите реки Асеновска,

Селишка и Новоселска. По време на периода на българското Възраждане Сливен става известен като "градът на 100-те войводи" – Индже, Злати, Кара Съби, Радой, Христо, Конда, Хаджи Димитър, Панайот Хитов, Таню Войвода и много други.

Къща-музей "Хаджи Димитър" се намира в югозападната част на града и представлява комплекс от няколко сгради, реставрирани през различни времеви периоди. Комплексът включва родната къща на Хаджи Димитър, с нейния интериор, ханът и селскостопански помещения към къщата.

През 1836 година в Сливен е открита първата текстилна фабрика в България и на Балканския полуостров – фабриката на Добри Желязков. В триетажна постройка е имало 20 предачни машини, 6 механични стана и персонал от 500 работници. Понастоящем фабриката на Добри Желязков е обявена за паметник на културата от национално значение.

Музеят на текстилната индустрия е първият специализиран музей от индустриален тип в България. Изграден е през 1984 г. по повод 150-годишнината на българската текстилна индустрия. Експозициите са в три основни раздела - ръчно текстилно производство, текстилни занаяти и фабрично-машинно производство.

55. ПРИРОДЕН ПАРК "СИНИТЕ КАМЪНИ"

- Хижа "Карандила".

Местността Карандила е разположена в североизточната част на Сливен, сред вековни гори. Тук е Национален парк "Сините камъни", където има много интересни естествени скални образувания. На запад, север и изток паркът е ограден от просторни гори, а на юг граничи с областния център гр. Сливен. Релефът е разнообразен, стръмен и силно разчленен. Северните склонове са стръмни, мъчнопроходими, обрасли с букови гори, а тези с южна компонента - прорязани от долове и оврази, урвести, без растителност. Природен парк "Сините камъни" е известен с чистия въздух, специфичния горски климат, с разнообразните ландшафти. В пределите на Природния парк "Сините камъни" може да се открие изключително био-разнообразие.

56. КОТЕЛ

- Музей на котленските възражденци и пантеон на Георги Стойков Раковски

- Природо-научен музей

Град Котел е разположен в малка живописна долина в източна Стара планина, на 49 км североизточно от Сливен. Котел е важно културно-историческо средище, той е родно място на много видни възрожденци: Георги Стойков Раковски, Неофит Бозвели, д-р Петър Берон, Софроний Врачански, Гаврил Кръстевич, Алеко Богориди, Стефан

Богориди и много други. Котел е град с красиви архитектурни образци от епохата на Възраждането.

Експозицията на музея на котленските възрожденци е разположена в 4 зали и разделена в 4 раздела – Будители, Просветители, Бунтовници и Революционери. Четирите зали онагледяват живота и делото на повече от 200 национални герои от региона. Тук се намират и тленните останки на патриарха на българската национална революция Г.С.Раковски. Мраморният саркофаг е покрит с бронзово знаме със заветните думи “Свобода или смърт”. Положено е и копие от сабята му.

Природонаучният музей в Котел разкрива природното богатство на Източна Стара планина. Фондът на музея съхранява близо 30 000 образци от живата и нежива природа на региона, включени в сбирките: Безгръбначни фосили, Висши растения, Насекоми, Риби, Земноводни, Влечуги, Птици и Бозайници.

57. ЖЕРАВНА

Архитектурно-етнографски резерват
- Къща-музей "Йордан Йовков"

Жеравна е китно селце, разположено в малка котловина в източната част на Стара планина. Намира се на 14 км южно от Котел. Селището се появява през XII-XIV век. През XVIII век се превръща в занаятчийски и културен център. Днес Жеравна е известен архитектурен резерват. Селото е запазило автентичния си възрожденски облик – тесни калдъръмени улички и едноетажни или двуетажни дървени къщи, заобиколени от каменни стени. Някои от къщите са на повече от 300 години.

Йордан Йовков, един от най-значимите български писатели е роден в Жеравна през 1880 г. Родната къща на великия писател се намира на площад "Голямото бърдо". Тя е едноетажна къща, заобиколена от каменни стени. В двора, изпълнен със зеленина се издига паметника на писателя, седнал на малък стол, вгълбен в своя вълшебен свят. Интериорът в къщата е запазен и се усеща автентичната атмосферата на миналото. Тук е уредена експозиция на документи и ръкописи на Йовков.

58. СОФИЯ

Национален исторически музей - кв. Бояна, ул. "Витошко лале" №16

Националният исторически музей представя българската история от древността до наши дни.

Първият етаж съхранява експонати от най-старо време до средните векове и включва златни и сребърни съкровища (като Панагюрското съкровище), керамика и археологически находки.

Вторият етаж е посветен на църковното изкуство, културата на българското възрождане през XIX век и включва национални костюми, килими и стаи, обзаведени в

стила от този период.

59. СОФИЯ

Храм-паметник "Александър Невски" с Крипта

Храм-паметникът "Св. Александър Невски" е построен в чест на Александър II (наричан още "Цар Освободител", защото армията му освобождава България от Турско робство през 1878 г.) и носи неговото име. Храмът е един от символите на град София и му придава духовен и културен облик. Той е най-големият храм-паметник на Балканския полуостров.

В подземния етаж на катедралата е разположена "Криптата", където в хронологичен ред са подредени около 300 експоната, предимно икони, а също и стенописни фрагменти и щампи. Експонатите датират от IX в. до края на XIX в. Колекцията е най-представителната сбирка, разкриваща развитието на иконописта по българските земи.

60. СОФИЯ

- Национален църковен историко-археологически музей при "Светия Синод"

Музеят представя българската православна духовна култура и художество. Тук са изложени множество ръкописи и старопечатни книги, ценни икони и щампи, утвари, църковни старини и паметници от християнското изкуство. Експозицията на музея включва и макети на известни старинни църкви, албуми със снимки на всички по-важни и забележителни църковни паметници, ръкописи на Неофит Хилендарски (Бозвели), писма и документи от Иларион Макариополски, от екзарсите Антим I и Йосиф I, от митрополит Климент Търновски и др.

61. СОФИЯ

Национален дворец 61. СОФИЯ на културата - площад България.

Печатът е в билетния център (без събота и неделя).

Националният дворец на културата е най-големият мултифункционален комплекс в югоизточна Европа. Центърът обединява 13 зали и 55 конферентни помещения с капацитет от 100 до 4000 места и разполага с над 15 000 кв.м. изложбена площ. В НДК има възможност за провеждане на различни мероприятия - конгреси, конференции, концерти, кинопрожекции, изложби и изложения.

62. СОФИЯ

- Национална художествена галерия при БАН - пл. "Батенберг"

Националната художествена галерия се помещава в сградата на бившия Царски дворец.

В галерията са изложени над 3000 художествени творби – живопис, скулптура и графика на видни представители на българското изобразително изкуство.

63. СОФИЯ

Етнографски институт с музей при БАН - пл. "Батенберг"

Националният етнографски музей се помещава в сградата на бившия Царски дворец.

В музея се пазят колекции от произведения на българските традиционни занаяти, костюми, тъкани, шевици, накити, музикални инструменти. Тук се съхраняват повече от 50 000 експоната, датиращи към XVII до средата на XX век, които представят традиционните български художествени занаяти и изкуство от цялата българска етническа територия.

64. СОФИЯ

- Национален музей "Земята и хората"

Националният музей "Земята и хората" е основани през 1986 г. Тук са изложени над 20 000 експонати - гигантски кристали, земни минерали, промишлени минерали, суровинни находища на България, скъпоценни камъни и нови материи.

Също така в музея се организират множество различни изложби и вечери на класическата музика.

65. СОФИЯ

- Национален природонаучен музей при БАН

Националният природонаучен музей при БАН е най-богатият природонаучен музей на Балканския полуостров. Тук се съхранява и популяризира живата и нежива природа в България и чужбина - над един милион екземпляра животни, растения и минерали. Експозициите на Националния природонаучен музей включват повече от 400 вида бозайници, над 1200 вида птици, множество земноводни и влечуги, стотици хиляди

насекоми и други безгръбначни, както и го силни образци (кости, костни фрагменти и цели скелети). Също така тук са изложени много минерални видове и около 1200 вида хербарни образци от флората на България.

66. СОФИЯ

- Музей на историята на физическата култура и спорта - в националния стадион "Васил Левски"

Музеят на физическата култура и спорта показва историята на българския спорт и върховите постижения на родните ни спортисти. Тук са изложени над 500 експоната, фотоси и факсимилета. Сред експонатите са копие на първия български велосипед, лични вещи и награди на наши видни спортисти, състезателни екипи, множество купи и колекция от завоювани от българските спортисти медали.

67. с.СТАРОСЕЛ

Село Старосел се намира в Пловдивска област, община Хисаря, близо до град Карлово в местността Орешака. През 2000-та година там е открита най-голямата тракийска храм-гробница в Югоизточна Европа. Според учените тя датира от края на V век и началото на IV век пр. н. е. и най-вероятно е на тракийския владетел Ситалк - могъщ цар на Одриското царство. Некрополът се състои от 8 могили. Каменни стълби и 15-метров коридор водят към фасадата на храма, украсена с изящни релефни орнаменти.

68. СОФИЯ

Археологически институт с музей при БАН

Археологическият институт с музей при БАН представя материалната и духовна култура на племената и народите, населявали днешните български земи от най-дълбока древност до XVIII в.

Националният археологически музей е най-старият музей в България. Със своя фонд от 55 000 основни единици и около 300 000 монети, ателиета за консервация и реставрация на живопис, керамика, метал и камък, той е най-големият археологически музей в страната и един от най-големите в Европа.

69. СОФИЯ

Зоологическа градина

Зоологическата градина в София е най-старата и най-голямата на Балканския полуостров и една от най-старите в Европа. Основана е през 1888 г. от княз Фердинанд и първоначално се е намирала в парка на бившия царски дворец. Днес Зоопарк е разположен на площ от повече от 360 дка. Тук се отглеждат 1113 екземпляра от 244 различни представители на животинския свят - слонове, мечки, хипопотами, носорози, маймуни, лисици, вълци, лъвовете, ягуари, гепарди, елени, диви кози, щрауси, брадати орли, гълъби, костенурки и много други. В Зоопарк има много представители на видове, застрашени от изчезване в национален и световен мащаб - маймуните дрил и червеноглаво мангабе, египетския, белоглавия и черния лешояди, изключително редкия амурски леопард, гривестия вълк и други.

70. СОФИЯ

Национален музей "Боянска черква"

Боянска църква е един от малкото цялостно съхранени средновековни паметници, достигнали до наши дни. Изграждането ѝ преминава през три етапа: първи - от края на X - началото на XI в., втори - средата на XIII в. и трети - през XIX в. Изографисана е от талантлив Боянски майстор, като някои от стенописите датират от 1259 г. и са с високи художествени качества и неоспорим принос в европейската художествена култура. На северната стена са изографисани в цял ръст Севастократор Калоян и жена му Десислава, облечени в разкошни тържествени облекла. Интерес представляват и портретите на цар Константин и царица Ирина. В църквата има общо над 240 изображения, които отразяват изключителните постижения на българската средновековна култура.

Боянската църква е включена в списъка на световното културно наследство на ЮНЕСКО.

71. СОФИЯ

Храм "Света София"

Църквата "Света София" е приемник на старата Ортодоксална християнска църква и втората най-стара църква в София след "Св. Георги". Построена е върху основите на няколко по-стари църкви от времето на Римския град Сердика. През II век на това мястото е имало Римски театър, през следващите векове са били издигани последователно няколко храма. По времето на Второто българско царство (XII-XIV в.) тя придобива статуса на митрополитска църква и дава името си на града – София, което означава "мъдрост". През Османското владичество "Св. София" е преустроена в джамия. След Освобождението храмът е възстановен и връща статуса си на християнска църква.

72. СОФИЯ

Софийска синагога и исторически музей към нея

Софийската синагога е третата по големина в Европа след тези в Будапеща и Амстердам. Проектирана е от австрийския архитект Грюндер в испано-мавритански стил и наподобява унищожената от нацистите синагога във Виена. Еврейският храм е открит през 1909 г. в присъствието на цар Фердинанд и царица Елеонора. Забележителен е основният полилей, който тежи два тона и е най-големият в България.

73. ДИМИТРОВГРАД

- Дом-музей "Пеньо Пенев"
- Исторически музей

Дом-музей "Пеньо Пенев" съхранява в своя фонд 650 музейни единици. Музеят разполага с аудиовизуална система, която позволява да се чуят на запис оригиналните изпълнения на Пеньо Пенев на негови собствени произведения. На разположение на посетителите са и видеофилми, посветени на живота и творчеството на поета.

Историческият музей в Димитровград е създаден през 1951 г. Първоначално той има статут на музей на социалистическото строителството, по късно - музей на младежкото бригадирско движение. От 1998 г. се именува Исторически музей - Димитровград и според новия статут музеят има два отдела: "Нова и най-нова история" и "Етнография". В музея се съхраняват около 47 500 музейни единици - вещи и документи, свързани с новата и най-новата история на Димитровград; както и оръдия на труда, носии, предмети от бита.

74. ВИТОША

Черни връх - 2290 м.

Витоша се извисява над София и е разположена в центъра на Югозападна България между Стара планина и Рило-Родопския масив. Тя е единствената купеста планина у нас. Дължината ѝ е около 20 км, а ширината ѝ варира от 10 до 19 км. Планината има сравнително голяма средна надморска височина 1394 м (за сравнение Рила има 1487 м средна надморска височина). Витоша има 9 върха с височина над 2000 м и 14 върха с височина над 1500 м. С най-високия си връх Черни връх (2290 м) Витоша се нарежда на четвърто място по височина в България. Уникален природен феномен са каменните реки (морени) – кръгли гранитни камъни, достигащи до 2 км дължина и 50 м ширина.

На Черни връх е поставено и началото на движението "Опознай България-100 национални туристически обекта" през 1966 г.

75. КОПРИВЩИЦА

Архитектурно-исторически резерват.

Печат има в туристическия информационен център.

Копривщица е град-музей, по-късно обявен за архитектурен и исторически резерват. Тук на 20 април 1876 г. на Калъчевия мост, наречен още "Моста на първата пушка", е изстрелян първият куршум срещу турските поробители, с който избухва Априлското въстание. В града са запазени повече от 380 паметници на възрожденската българска култура. Градът се характеризира с десетки старинни къщи, боядисани в синьо, жълто и керемидено червено, с високи каменни зидове и тежки дървени порти, както и каменни мостове и чешми и малки калдъръмени улички. Възрожденският дух на Копривщица може да се усети както в старите църкви, така и в шестте къщи-музеи: родната къща на големия български писател и публицист Любен Каравелов; домът на поета-лирик Димчо Дебелянов; родните домове на ръководителите на Априлското въстание Георги

76. ВРЪХ БОГДАН

Средна гора е разположена в Централна България, между Стара планина и Горнотракийската низина.

Връх Богдан носи името на легендарният хайдутин – Богдан войвода и е най-високият връх в Средна гора (1604 м). От всички страни е притиснат от гори, но на юг и на север се откриват прекрасни гледки към върховете Барикади и Вълк. В южното подножие на върха, сред буковата гора се тъмнеят огромни скали, покрити с мъх и здравец, които се наричат Детелинова пещера. От връх Богдан водят началото си реките Пясъчник, Крива река и Луда Яна.

77. КЛИСУРА

- Исторически музей

Град Клисура се намира в Пловдивска област, на 35 км запад-северозападно от общинския център Карлово и на 25 км североизточно от възрожденския град-музей Копривщица. Клисура влиза завинаги в българската история с подвига на клисурци по време на героичното Априлско въстание, проправило пътя на България към Освобождението от петвековно османско иго, с легендарния образ на Боримечката, както и с прочутите черешови топчета – символ на клисурската артилерия. Руините на

църквата "Св. Николай Чудотворец" още напомнят за безстрашния 20 април на 1876 г., а оригиналната камбана, възвестила бунта на клисурци срещу поробителите, е единствения "жив" свидетел на Априлската епопея и представлява най-голямата ценност на Градския исторически музей. Гордост за музея е и запазеното автентично черешово топче.

78. МАНАСТИР СЕДЕМТЕ ПРЕСТОЛА

Манастирът "Седемте престола", известен още под името Осеновлашки манастир "Св. Богородица" е разположен по горното течение на река Габровница, в западното подножие на Стара планина, на изток от Врачанския балкан. Според предание манастира е бил основан от седем боляри или седем братя. Църквата се състои от седем отделни помещения-параклиси, всяко едно с олтар-престол, пригодни за църковна служба. В архитектурно отношение църквата е единствена по рода си. Вътрешната украса на храма е разнообразна, което говори, че тя е правена от майстори от различни краища на страната. Особен интерес представляват дърворезбените иконостаси.

79. САМОКОВ

- Исторически музей
- Девически манастир "Покров Пр. Богородици"

В Историческия музей в Самоков са изложени над 30 000 експонати. Тук се пазят изкусни произведения на самоковски занаятчии от Възраждането - накити, керамика, дърворезба, ковано желязо, национални носии и тъкани. Интерес представляват образците от Самоковската художествена школа - икони, шампи, рисунки, документи и картини. В музея може да се види и първата българска печатница на Никола Карастоянов.

Женският метох пази тайнствената атмосфера на духовност, бунтовност и смирение. Още от създаването си става средище на духовност и просветителство. В църквата са изобразени Богородица, Исус Христос, Св. св. Кирил и Методий и други ценни икони от самоковската школа.

80. РИЛА

- Връх Мусала.

Рила е най-високата планина на Балканския полуостров (на 6 място в Европа след Кавказ, Алпите, Сиера Невада, Пиринеите и Етна). От Рила извира големите български реки Искър, Марица и Места.

В Източния (Мусаленски) дял на Рила се намира връх Мусала (2925 м.) - най-високият връх не само в България, но и на Балканския полуостров. Името на върха има турски произход и означава "пътят към Бог". Снежната покривка тук се задържа 8 месеца, а температурата е над 0°C само 4 месеца в годината. Мусала може да се изкачи като се вземе кабинковия лифт от Боровец до Ястребец и оттам по маркирана пътека през хижа "Мусала" до върха за около 2,5 часа.

81. ГРАД СЛИВНИЦА

- Новото гробище над Сливница.

Град Сливница е свързан със Сръбско-българската война от 1885 година. Героизмът на българските войни е възпят от Иван Вазов в стихосбирката му "Сливница". В стихотворението "Новото гробище над Сливница" поетът казва:

"Българийо, за тебе те умряха,
една бе ти достойна зарад тях,
и те за теб достойни, майко, бяха!

82. СЕЛО СКРАВЕНА

- Паметник-костница на Ботевите четници
- Манастир "Свети Николай"
- Манастир "Свето Преображение"

Паметник-костница на Ботевите четници - тук са съхранени главите на 10 Ботеви четници.

Манастирът "Свети Николай" се намира в югозападното подножие на Лакавишки рид от Западния Предбалкан, на около 2 км североизточно от с. Скравена. Основан е по време на Втората българска държава, след което е разрушаван на няколко пъти. Възобновен е през XX в. (1947 г.)

Манастирът "Свето Преображение" (наричан още Скравенски манастир) се намира в местността Баткун в Лакавишкия рид на Западния Предбалкан, на 4 км северно от с. Скравена. Основан е по време на Втората българска държава, неколкратно разрушаван и възобновяван. В черквата са запазени фрагменти от стенописи, останали от стария храм и жилищна сграда.

83. СМОЛЯН

Исторически музей

Град Смолян заема по-голямата част от долинното разширение на река Черна, известна като Смолянската котловина. Заобиколен е от зелени ливади и вековни гори. По двата бряга на реката в посока запад-изток се намират трите големи квартала - "Смолян", "Райково" и "Устово".

Историческият музей в гр. Смолян е най-старият и най-големият в Средните Родопи. В него се съхраняват над 150 000 музейни единици. Основан е през 1935 г. с цел издирване, изучаване, съхранение и популяризиране на уникалното по своята художествена стойност и историческа значимост наследство на населението, обитаващо централната част на Родопския масив. Тук на четири нива са разположени експозиционните зали за оригинално и атрактивно аранжираната постоянна изложба "Културно-историческото богатство на Родопите от древността до наши дни" и просторни фойета за временни изложби.

84. ПАМПОРОВО

- Връх Снежанка -1926 м.

Пампорово е най-популярният и най-големият ски курорт в България. Разположен е на 10 км северно от Смолян.

Най-високият връх в курорта е Снежанка (1926 м). От върха, на който е построена телевизионна кула, висока 156 м се спускат множество ски-писти към курортния комплекс и към Смолянските езера. Климатът тук е мек, с множество слънчеви дни, средна годишна температура 8,5°С и дебелината на снежната покривка 140-150 м.

Хижа Студенец се намира на 1735 м надморска височина в северното подножие на връх Снежанка. До хижата се стига и по асфалтово шосе.

85. ВРЪХ ГОЛЯМ ПЕРЕЛИК

- Връх Голям Перелик - 2191 м.

- Природната забележителност "Чудните мостове".

Над 83% от Родопи планина се намират на българска територия в най-южната част на страната, а останалата част се намира в Гърция. С най-високия си връх Голям Перелик (2191 м), Родопите се нареждат на седмо място по височина между българските планини (след Рила - вр. Мусала, Пирин - вр. Вихрен, Стара планина - вр. Ботев, Витоша - вр. Черни връх, Осоговска планина - вр. Руен и Славянка - вр. Гоцев връх).

86. ПЕЩЕРА УХЛОВИЦА

- Пещера Ухловица
- Агушевия конак.

Пещерата Ухловица се намира в Родопи планина, на 3 км североизточно от село Могилица. До входа ѝ се стига по стръмни, почти отвесни стълби. "Ухловица" е една от най-старите пещери в региона, с много красиви дендритни образувания, приличащи на морски корали. Пещерата завършва със 7 невероятно красиви езера, които рано на пролет се пълнят с вода. Към голямото езеро се спускат каменните струи на брилянтен летен водопад. Пещерата Ухловица се намира на 1040 метра надморска височина, а температурата вътре в нея през цялата година е 10-11 °С.

Агушевият конак в село Могилица е единствения по рода си в България феодален замък (резиденция на богат турски феодал). "Конак" означава дворец, голяма къща. Построен е през 1834 г. и е уникален със своите 221 прозореца, 86 врати и 24 комина. Таваните, стените, шкафовете и парапетите са резбовани. Кулата е украсена с рисунки на цветя. Вътре в стаите са подредени невероятни колекции на българските народни занаяти - истинска съкровищница от кърпи, черги и украшения.

87. СЕЛО ШИРОКА ЛЪКА

Село Широка Лъка е единствен по рода си в България архитектурно-етнографски резерват. То е символ на родопската култура и дух. Селото е известно с оригиналният си родопски стил, музикални традиции и история. Намира се на 24 км от гр. Смолян.

Интерес представляват многобройните къщи, съхранили характерната Родопска архитектура (Калайджийската, Учиковската, Григоровската, Дуревата, Богдановата старинни къщи), етнографския музей (в сградата на Згуровския конак), църквата "Успение Богородично", построена през 1834 г. само за 38 дни. Селото се характеризира още и със старите сводести мостове и калдъръмените улици.

Широка лъка е родното място на последния български екзарх Стефан I, избран през 1945г.

В Широка лъка се намира Средното фолклорно музикално училище (едно от двете в страната), разнасящо славата на българския фолклор далеч зад пределите на България.

88. ТРИГРАДСКО ЖДРЕЛО

- Триградско ждрело.
- Пещера "Дяволско гърло"

Триградското ждрело е впечатляващо с размерите и формата си. Разположено е по поречието на река Триградска, на 2 км северно от с. Триград. Същинската част на ждрелото се разпростира на 2-3 км по протежението на реката, като от двете страни се издигат мраморни скали. Височината на скалите на места достига до 250 м. На източната страна на скалния венец на ждрелото, се намира пещерата "Харамийска", която през енеолита е била обитавана от древните жители по тези места (в началото на пещерата се намират останки от пещерните им жилища). Тя все още не е благоустроена. Един от феномените на Триградското ждрело е пропастната пещера "Дяволско гърло". По изкуствено изкопан тунел с дължина 150 м се стига до впечатляваща с размерите си зала. От залата, по виеща се стръмна стълба се стига до естествения вход на пещерата. При изкачването може да се види малка част от един от най-високите подземни водопади в Европа (42 м). Температурата в пещерата е 8 °С.

89. ЯГОДИНСКА ПЕЩЕРА

- Ягодинска пещера
- Буйновско ждрело.

Ягодинската пещера се намира на 3 км югозападно от с. Ягодина. Входът на пещерата, който е за туристите е изкуствено направен, а естественият вход на пещерата е 30 м над шосето. Ягодинската пещера е една от най-дългите (10 км) и най-интересни пещери в България и най-красивата в Родопите. Състои се от 5 етажа, като част от нея е електрифицирана и пригодена за туристически посещения. В залите на пещерата могат да се видят чудни сталактити, сталагмити и сталактони, а също така драперит, синтрови езера, хелектити и още много други пещерни и скални образувания.

В пещерата са открити следи от живот от времето на енеолита (4 хил.пр.н.е.), а също и от по-късната бронзова епоха. Открити за посещение са енеолитните жилища, намиращи са на десетина минути от изкуствения изход на пещерата.

Буйновското ждрелото е разположено от двете страни на Буйновска река, приток на р. Въча. Буйните планински води са прорязали варовитите скали и са създали изключително красивата природна забележителност.

90. СТАРА ЗАГОРА

- Регионален исторически музей
- Неолитни жилища
- Паметник "Бранителите на СтараЗагора 1877".

Историческият музей в Стара Загора е създаден на през 1907 г. От 2000 г. музея

получава статут на регионален музей с обхват на дейност териториите на Старозагорска и Хасковска област. Тук се съхранява една от най-богатите праисторически колекции в света. Значителен интерес предизвикват сбирките от античен бронз, антично стъкло, както и колекцията от тракийски колесници.

В специална защитена сграда са експонирани две уникални жилища от неолита от средата на VI в. пр.Хр., консервирани с инвентар и покъщнина (най-запазените и с най-богат инвентар в Европа). В сутерена е представена сборна колекция от предмети на праисторическото изкуство в Старозагорския регион.

Мемориалният комплекс "Бранителите на Стара Загора 1877" представлява паметник, висок 50 метра. Построен през 1977г., паметникът увековечава героизма на руси и българи при защитата на Стара Загора на 31 юли 1877 година.

91. КАЗАНЛЪК

- Тракийска гробница
- Къща-музей "Чудомир"

Тракийската гробница е разположена в северната част на град Казанлък. Тя е единственият в България цялостно съхранен паметник на живописата от ранно елинистичната епоха (IV-III в.) - шедьовър на тракийската архитектура. Гробницата е била изкопана през 1944 година. Има фойе, коридор и купол. Уникална е със своите стенописи.

Включена е в списъка на Юнеско за историческите и архитектурни паметници с глобално значение.

През 1969 г. домът на Чудомир е обявен за музей. Тук са изложени експозиции, запознаващи с жизнения и творческия път на писателя художник и картинна галерия. Документално-художествената експозиция в пристроената сграда съдържа оригинални ръкописи и лични документи, фотоси и факсимилета, предмети и вещи с водещи текстове и оценки на български писатели, художници и изкуствоведи. Картинната галерия ни среща с неповторимите образи, населили Чудомировия свят.

92. ГРАД ШИПКА

Храм паметник

Храмът "Рождество Христово" се намира в южните склонове на Стара планина, край

град Шипка. Той е посветен на загиналите в Освободителната война руски войни и български опълченци. Позлатените му куполи и многоцветната украса на фасадата се открояват на фона на планината и се забелязват отдалеч. С големи художествени достойнства се отличава иконостасът, изработен от липово дърво, с позлатена богата дърворезба. Върху 34 мраморни плочи са изписани имената на жертвите, дадени във войната, а в криптата на храма в 17 мраморни саркофага са положени костите на загиналите герои. В храма също така има 17 камбани, най-голямата от които тежи почти 12 тона. Уредена е постоянна изложба от икони и църковен утвар.

93. ВРЪХ ШИПКА

Паметник на свободата

На Шипка по време на Руско-турската война (1877-1878 г.) се разиграва една от най-решителните битки, предопределили победния изход на войната, донесла българската свобода след петвековно османско иго. Заедно с руските войски в сраженията са взели участие и около 6000 българи. На самия връх се издига Паметникът на свободата. Той е построен с волните пожертвования на българския народ. Открит е тържествено през 1934 г. Паметникът е висок 31,5 метра, до него водят 894 стъпала. Над централния вход гордо стои бронзов лъв. На останалите 3 страни са изписани имената на Шипка, Шейново и Стара Загора – бойните полета. В приземния етаж на паметника, под мраморен саркофаг се съхраняват костите на загиналите в битката герои. В останалите 7 етажа е изложена експозиция, която разказва за героизма на руските войни и българските опълченци по време на петмесечната отбрана на Шипка. Тя включва богата колекция от ордени и медали, снимков и документален материал, оръжие. Там се намира копие на Самарското знаме. От последната площадка се открива панорамен изглед.

94. ШУМЕН

- Регионален исторически музей
- Историко-археологически резерват "Шуменска крепост".

Регионалният исторически музей в Шумен е научен и културно-просветен институт с девет отдела и обособена научна група. Във фондовете му се съхраняват над 150 000 движими паметници на културата от халколита до наши дни, от които 15 000 са показани в 8 експозиционни зали. Периодично се експонират и временни изложби. В структурата си обединява музеите от Шуменска и Търговищка област.

95. ТОМБУЛ ДЖАМИЯ

Томбул джамия "Шериф Халил Паша"

Томбул джамия е най-голямата джамия в България и е на второ място по големина на Балканския полуостров след джамията "Султан Селим" в гр. Одрин. Джамията "Шериф Халил Паша" и комплексът около нея са построени през 1744 година. Тя е известна с името Томбул джамия, заради тумбестата форма на купола. Комплексът е разположен на площ от 1730 кв.м. Джамията е паметник на културата. Освен молитвен дом, тя е и много посещаван туристически обект.

96. ПЛИСКА

Национален историко-археологически резерват

Плиска е първата столица на основаната от хан Аспарух държава - България. Градът е столица от 681 година до 893 година. 100-годишни археологически проучвания разкриват останките от "външен" и "вътрешен" град, Тронна палата, Малък дворец, езически храм, дворцова черква, водохранилище, бани, стопански и жилищни постройки, а на 1,5 км от Източната порта – основите на внушителен катедрален храм - Голямата базилика. Разкритите останки са консервирани и по същество представляват музей на открито. Находки от резервата, показани в музейната експозиция, представят бита, материална и духовна култура на жителите на старата столица.

Историко-археологическият резерват се намира на 28 км североизточно от град Шумен и на 2 км от съвременният град Плиска.

97. МАДАРА

Национален историко-археологически резерват

Мадара основателно е наречена "Българската Троя", поради богатството на откритите археологически паметници датирани от IV хил. преди Христа до XV век.

Най-забележителния паметник в резервата е уникалният скален релеф Мадарски конник. Единствен в Европа, той е образец на старобългарското изкуство и символизира мощта и величието на българската държава. Надписите около него, изписани на гръцки език, разкриват подвизите на трима български ханове – Тервел, Крумесис и Омуртаг. Мадарският конник е обявен от ЮНЕСКО за паметник със световно значение. Тук могат да се видят още светилища, езическо капище, християнски черкви, параклиси.

98. ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ

Национален историко-археологически резерват с музей

Велики Преслав е втората българска столица (от 893 до 969 година). Градът е възникнал през първата половина на IX век по време на управлението на хан Омуртаг като военен лагер с укрепен дворец и гарнизон. За столица я провъзгласява цар Симеон. Велики Преслав има същите конструкции на портите, кулите и стените като

тези на Плиска. Цар Симеон Велики превърнал града в най-величествения град на цяла югоизточна Европа (епохата на "Златния век"). Най-великите хора на перото са работили тук – Йоан Екзарх, Черноризец Храбър, Константин Преславски, Презвитер Кузма. На територията на резервата и неговата околност са открити десетки недвижими паметници, а в експозицията на музея могат да се видят оригинални произведения на старобългарското и средно византийско изкуство. Сред тях са шедьоври като иконата на Св. Теодор, Преславското златно съкровище и Керамичният иконостас от Дворцовия манастир, уникална колекция от оловни печати, ценна сбирка от епиграфски паметници.

99. ЯМБОЛ

- Исторически музей
- Античен град "Кабиле"

Историческият музей в гр. Ямбол е създаден през 1952 г. Дейността му се изразява в издирване, регистрация, съхраняване, опазване, обнародване и популяризиране на движимите паметници на културата на територията на Ямболска област. Фондовете на музея (основен и спомагателен) като цяло включват около 90 000 експоната.

Националният археологически резерват "Кабиле" се намира на 8 км северозападно от Ямбол. В античната епоха град Кабиле е бил важен икономически, религиозен и културен център в Югоизточна Тракия и Долна Тунджа. Той е възникнал към края на II хил.пр.н.е. около голям култов център на възвишението "Зайчи връх" край завоя на река Тонзос (днешна река Тунджа).

100. ЕЛХОВО

- Етнографски музей
- Етнографският музей съхранява разнообразното етнографско наследство на община Елхово и на целия Странджанско-Сакарски край. Създаден е през 1958 г. Експозициите са разположени в четири зали.
- В първата зала са представени основните поминъци на населението от края на XIX и началото на XX век - земеделие, лозарство, тютюнопроизводство, животновъдство, лов и риболов, както и някои традиционни занаяти – медникарство, терзийство. Втората зала запознава с жилището и жилищната уредба от края на XIX и началото на XX век. В третата зала е изложено традиционното облекло на населението от югоизточния край

на българските земи от същия период - детско, мъжко и женско, всекидневно и празнично. В четвъртата зала на музейната експозиция са представени някои традиционни празници и обичаи, като сватба, кукерски игри, коледуване, лазаруване.